

עלון מספר 127 – אוקטובר 2024

1. מפגש סוכות ביער "בן שמן"
2. דר' סיקוביץ (פרידמן) גיטה (גיזל) ז"ל (חוסט)
3. חקר משפחתי: שטייניץ יחיאל (סולובינו, טרנובו, וילחוביץ)
4. תעודת הוקרה מגדוד מילואים
5. מן העיתונות: צביקה זיסוביץ (וולובה)
6. ישראלים ילידי קרפטורוס: חיים זכאי (וייס) (מונקץ')
7. משלנו: ליברמן ירון (ראחוב וְלָה)

הנסיעה לזאקרפטיה נדחית בשל המצב – בעיקר בארץ. נקווה לימים רגועים יותר, בהם נוכל לממש תוכנית זאת. תודה לנרשמים הרבים ונעדכן לפי תנאי הזמו והמקום.

רשימת הנפטרים בני הדור הראשון עודכנה באתר שלנו: Carpati.org.il - לזיכרון עולם - ניצולי השואה שהלכו לעולמם. להמשך עדכון של נפטרים, בני הדור הראשון, נא פנו לרותי פיקסלר עם הפרטים הבאים: ruthfixler@walla.co.il שם מלא, מקום הלידה, מקום החיים, תאריך הפטירה

1. מפגש סוכות ביער "בן שמן"

מפגש סוכות המסורתי מתוכנן ליום ראשון, ב' חוה"מ סוכות, 20.10.2024

בשל נסיבות הזמן – אנו כפופים להוראות פיקוד העורף לאפשר את ההתכנסות ביער.

נכון לעכשיו – אין מגבלות!

המפגש יתקיים ביער "בן שמן" – ב-Waze רישמו: יער בן שמן (גימזו, כפר דניאל). תהיה הפעלה לילדים, חלוקת קרטיבים לילדים וברכות על ארבעת המינים. כמו כן יינתן הסבר על אתר העמותה ועל קיר ההנצחה שבמקום – בשעה 12:00 הנכם מוזמנים להגיע עם בני הדור השני והשלישי [ולמי שכבר יש נינים...]

חג סוכות שמח !!

בהזדמנות זאת –

תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה!

שישיבו כל החטופים החיים אל ביתם –

והנרצחים אל קבר ישראל!

שישובו כל המפונים אל ביתם.

שנדע להתגבר על המחלוקות כי רק ביחד כוחנו ינצח!

2. ד"ר סיקוביץ (פרידמן) גיטה נפטרה ב-א' אלול תשנ"ד (3.9.2024)

על גיטה סיפרנו עלון 35 – אוקטובר 2017. מספר מילים מתוך התיעוד: [את התיעוד המלא ניתן לראות באתר שלנו: carpati.org.il – גלריה – ספרים וסיפורים – משלנו].

גיטה נולדה בחוסט בשנת 1927, הצעירה מבין 3 אחיות. ...בעקבות השחרור ב-8.5.1945 חזרה גיטה, בדרך רוויית קשיים, לעיר הולדתה, חוסט. כשהבינו היא ובנות המשפחה שאין טעם להישאר - כלל המסע החדש את בוקרשט, סטו-מארה, בודפשט, מחנות העקורים בגרמניה ופראג, בה חיה גיטה 3 שנים. רב שלמד אצל אביה שלח מסמכים, שאיפשרו את המעבר לארה"ב. 3 האחיות היגרו ואחרי זמן מה – גם האם שניצלה. עתה עבדה גיטה בשרטוט, אותו למדה במחנה העבודה. היא רכשה את השפה האנגלית תוך שנה. בשנת 1955-56 שהתה גיטה בישראל ועבדה כמתכנתת בחברת החשמל. היא הכירה את מי שהפך לבעלה, יצחק סיקוביץ. בברוקלין שבניו-יורק, נולדו שתי בנותיה והבן. כשהיה הבן הצעיר בן 3 החלה גיטה ללמוד פסיכולוגיה באוניברסיטת City University ועברה, במסלול ישיר ללימודי דוקטורט, בהתמחות פסיכולוגיה חברתית ואישיותית. שנתיים התמחתה בפסיכולוגיה קלינית ועבדה כפסיכולוגית בחברת הטלפונים בניו-יורק. היא התאלמנה מבעלה ב-1991 ושנה אחר-כך עלתה גיטה ארצה ועבדה בארגון "עמך" – בסיוע נפשי לניצולי שואה. גם ילדיה חיים בארץ.

גם כיום, בגילה המתקדם, עובדת דר' גיטה סיקוביץ במתן עזרה נפשית לניצולי שואה, גם לאלו שאינם ניידים, כולל ביקורי בית. גיטה נתנה הרצאה במפגש חברים ברחובות. ניתן לראות את גיטה נותנת עדות בכתובת ה-youtube שלהלן:

<https://www.youtube.com/watch?v=iFl2sDsxwJM>

בעת ביקורו של הנשיא ביידן בארץ ביולי 2022 נפגשה גיטה עם הנשיא. מתוך כתבה ב-Ynet [מאת הדר גיל-עד, גלעד כהן 13.7.2022]: "רינה קווינט וגיטה (גיזל) סיקוביץ שרדו את השואה, ולאחר תלאות רבות הצליחו להגר בתור ילדות לארה"ב. היום, יותר מ-70 שנה אחרי, הן יפגשו את הנשיא האמריקני במהלך ביקורו ביד ושם... "אני מתרגשת במיוחד לפגוש את הנשיא, חייתי באמריקה 46 שנים אחרי המלחמה" - היא סיפרה.

ביידן עם שורדות השואה סיקוביץ גיטה (במרכז) וקווינט רינה

...בתחילת מאי 1945, עקב התקדמותו של

הצבא האדום מערבה, הועברו גיטה והלן [אחותה] למחנה מריש-וייסוואסר. לאחר שבוע הן שוחררו, ואז עשו גיטה, אחותה ובת דודתן את דרכן ברגל לחוסט, מרחק של כ-600 ק"מ, שם התאחדו עם האחיות

הגדולה ועם האם, ששרדה גם היא על אף גילה המבוגר. ...ילדיה, שגדלו בבית ציוני, עלו לישראל. בגיל 65, לאחר פטירתו של יצחק, עלתה גיטה בעקבותיהם. עם הגעתה לישראל נקלטה גיטה בארגון "עמך", שם התחילה להעניק טיפול פסיכולוגי לניצולי שואה בטיפול יחידים ובטיפול קבוצתי. גיטה ליוותה וממשיכה ללוות עשרות משלחות לפולין של נוער ישראלי ואמריקני, כמו גם משלחות חיילי צה"ל, "עדים במדים". יהא ברוך זיכרה של אישה רבת פעלים זאת!

גיטה בצעירותה (צילום: אתר יד ושם)

3. חקר משפחתי: שטיינמץ יחיאל (סולוטבינו, טרנובו, וילחוביץ)

אחת המשימות היותר חשובות, בעיקר של בני הדור השני ואולי בעזרת בני הדור השלישי – היא כתיבת עבודת שורשים. לא פעם העליתי מקורות לכתיבה זאת ואעלה את ריכוז המקורות לאתר האינטרנט שלנו:

carpati.org.il - גלריה – המשפחה שלי

לאחרונה פנתה אלי גם חברתנו, אהובה ויינברגר, שכתבה עבודת שורשים על בני משפחה מאירשאוה ומאילניצה והציעה לבצע תיעוד של אחד מהמקורות עליהם הסתמכה. למען האמת: אם אנו לא נעשה זאת – ירד לטמיון אוצר בלום של מידע...

שאלה: מי מכם מוכן להתנדב ולסייע ברישום המידע העולה מרשימות אלה? אנו זקוקים למתנדבים רבים שיש להם זיקה לחקר זה, וקוראים בשפה הסלבית. ניתן לפנות אל רותי פיקסלר 050-5643299.

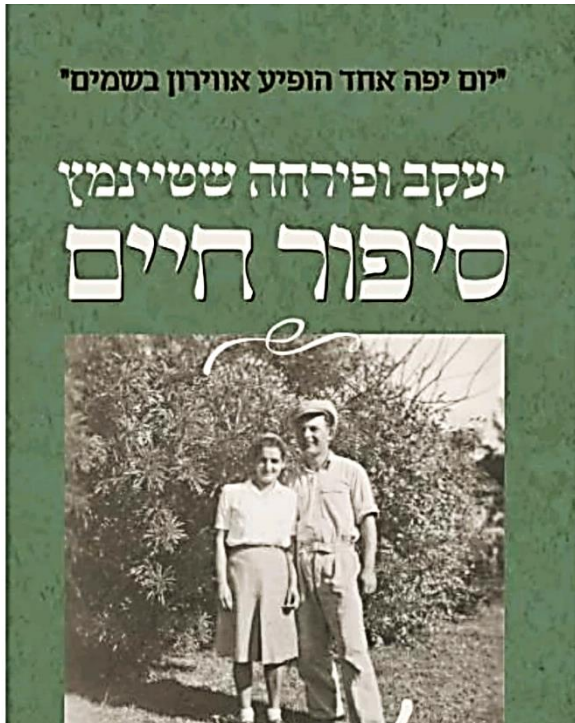
ובאותו עניין: פנה אלי חברנו יחיאל שטיינמץ מהיישוב הקהילתי הדתי חספין שבדרום רמת הגולן, השייך למועצה אזורית גולן, והיישוב הגדול במועצה. היישוב מהווה מרכז חינוכי לגוש המושבים הדתיים ברמת הגולן (נוב, אבני איתן, רמת מגשימים, יונתן, קשת ואלוני הבשן) שנקרא גוש חספין. שמו של היישוב ניתן לו על שמה של חספיה, יישוב יהודי שהתקיים בימי בית שני.

יחיאל פרסם ביולי 2024 את סיפור המשפחה, שלה שורשים ברומניה ובקרפטורוס – ראו את מפת המקומות כפי שהיא מופיעה בספרו.

<https://shteinmetz.wordpress.com/about/> – בכתובת האתר של המשפחה כתב יחיאל:

"קינדר פארקסט נישט נאר איר זעאנט: "ילדים, אל תשכחו מי אתם". מילותיו של הסבא, ר' יחיאל שטיינמץ ממיהאיפלווא [בהונגרית: Ermihályfalva], בפרידתו מילדיו בסלקציה באושוויץ, ג' סיוון, 1944.

"הסיפור המשפחתי האישי שלנו, משפחת שטיינמץ, הוא סיפור הרקע של חיינו. ההתגלגלות הגאוגרפית, המאכלים, משלחי היד, השמות, הרבע'ס – הם כולם רכיבים במתכון חיינו. בהעמקת ההיכרות שלנו עם הנופים והמחשבות של הדורות הקודמים, אנו לומדים להכיר טוב יותר את עצמנו. ככל שאנו מעמיקים יותר, אנו למדים כמה עבה הענף ההיסטורי שאנו יושבים עליו ואנו מתמלאים ממנו גאווה ותחושת שייכות עזה."

במבוא לספר כותב יחיאל, בין השאר: "כיצד זכינו אנו, ילדיהם של יעקב ופירחה, שיש בידנו לספר את סיפורם? בשנות ילדותנו, וגם כשהתבגרנו, שמענו סיפורים על החיים בבית, על נופי הילדות ועל החיים בעיירה.

ומשם בדילוג של כמה שנים לסיפור העלייה לארץ ועל החיים בקיבוץ ועל החיים בכפר. הסיפור שלאחר ה'דילוג' התחיל תמיד ב'יום יפה אחד הופיע אווירון בשמיים' - הסיפור על יום השחרור של אבא [וזה גם שמו של הספר]. ואז יום אחד, כשהיינו ילדים הגיעה לביקור בארץ גרייטה. גרייטה הייתה אחות יהודייה הולנדית שהצילה את אימא במחנה הריכוז בסוף המלחמה וכך שמענו על ברגן בלזן - ונרשם הסיפור של אימא. בשנת 1998 נסענו עם אבא לטיול שורשים לסלוטפינא, עיירת הולדתו. אבא 'זכה' ואמו נפטרה בגיל צעיר ולכן יש לה קבר. במסע זה שמענו מאבא דברים רבים ומיד רשמנו. ומאחר שנפרץ הסכר המשיכו הסיפורים לצאת, זעיר פה וזעיר שם, אבל אנו דאגנו לרשום את הכול. לחברים העוסקים גם הם בתיעוד נאמר כי השלמנו פרטים שמצאנו במרשתת. בנוסף, גם דלינו מידע מאנשים ומכרים".

וכמה מילים על יחיאל שטיינמץ, מחבר הספר:

יחיאל שטיינמץ נולד וגדל בכפר חסידים. לאחר השרות לחקלאות, עלה והתיישב בחספין, ברמת הגולן (שכן וחבר טוב של חברנו, יוסי רייזמוביץ, יליד טרסבה (טרעסיף)).

יחיאל עסק בחקלאות כל ימיו. הוא עבד כאגרונום במשרד החקלאות. גם כעת, כשיצא לגימלאות, הוא ממשיך לעסוק בהדרכה ועזרה לחקלאים.

יחיאל ביקר בסלוטפינא פעמיים וערך סיור מקיף בכל האזור, בייחוד בכפרים ובעיירות בהם גרו אבות המשפחה.

הסיפורים על אביו, יעקב, מלווים בתיאורים יפים ומדויקים של החיים בעיירה. יחיאל נשוי לתרצה ולהם חמישה ילדים.

למעוניינים ליצור קשר עם יחיאל – ניתן לפנות אליו לנייד 050-6241480

הספר יעלה לאתר העמותה: carpati.org.il – גלריה – המשפחה שלי

4. תעודת הוקרה מגדוד מילואים

את התעודה קיבלנו מאנשי מילואים, כולם מעל גיל 42, שכבר שוחררו משירות, התנדבו למילואים ושרתו חודשיים וחצי. הודו על כך שעזרנו להם בהצטיידות.

למרות הטעות בשם הארגון [ו' במקום ט'], התעודה מסמלת את הנתינה!

5. מן העיתונות – "ידיעות אחרונות": על צביקה זיסוביץ

בכותרת העיתון של יום שישי, ה-6.9.2024, הופיעה כתבה, המתייחסת לעשייתו של חברנו, צביקה זיסוביץ. צביקה הוא בנו של דב זיסוביץ ז"ל (1920-2016); דב היה יליד וולובָה (Borobe). ב"ספר מרמורוש" מוזכרת משפחת זיסוביץ' כאחת המשפחות המכובדות בעיירה.

את הכתבה המלאה על המשפחה ניתן לראות באתר שלנו: carpati.org.il – גלריה – ספרים – משלנו. צביקה הוא אחיו התאום של חיים זיסוביץ, שהיה כתב ב"קול ישראל", שם עבד 27 שנים בתפקידים שונים: כתב לענייני דתות, חינוך, ירושלים וככתב פרלמנטרי. חיים הגיש מספר תוכניות אקטואליה ברשת ב', כגון: "הכול דיבורים" ויומני חדשות. במקביל הגיש בערוץ הראשון בטלוויזיה מספר תוכניות אירוח על מסורת ודת, ביניהן "על רגל אחת" ו"צירופים". אביא תמצית מהכתבה: שותפות על רמה / ישראל מושקוביץ: "חיים כהן (65), שפונה מקריית-שמונה לקיבוץ שלוחות, חיפש פעילות שתוציא אותו מהחדר הקטן ותפיג את השעמום • צביקה זיסוביץ' (72), מתקן האופניים המיתולוגי של הקיבוץ, שמח "לאמץ" אותו - ועכשיו הם צוות שעובד בהילוך גבוה ומתקן אופניים בשרשרת

חויית הפינוי מהבית קשה מאוד עבור הרוב המוחלט של תושבי הצפון, אולם יש כאלה שמצליחים למצוא על הדרך נקודות אור – פעמים רבות הודות לאנשים טובים שמקבלים אותם בזרועות פתוחות.

זה מה שקרה לחיים כהן בן ה-65, אב לשלושה וסבא לתשעה נכדים, תושב קריית-שמונה שפונה לשלוחות, קיבוץ דתי בעמק המעיינות. "זמן קצר אחרי פרוץ המלחמה התפנית עם אשתי לקיבוץ שלוחות, לאחר שבתי כבר התפנתה לכאן לפנינו", הוא מספר, "אנחנו חיים בחדר בגודל 12 מ"ר וחיפשתי תעסוקה, כי בלתי אפשרי להיות סגור בחדר כל היום. תוך כדי טיול בקיבוץ נתקלתי בסדנה לתיקון אופניים. שאלתי את האיש שהיה שם אם הוא צריך עזרה, והוא אמר לי שישמח אם אסייע לו". האיש שאותו פגש כהן הוא שצביקה זיסוביץ' (72), מתקן האופניים המיתולוגי של שלוחות וחבר הקיבוץ זה 44 שנים. זיסוביץ', אב לחמישה וסבא ל-13 נכדים, עבד במשך עשרות שנים כמורה לתקשורת. "כשיצאתי לגמלאות ביקשו ממני להחליף את מתקן האופניים הקודם של הקיבוץ, שהלך לעולמו", הוא מספר, "מאז, מספר פעמים בשבוע אני מגיע לסדנה ומתקן את האופניים של החברים. מאחר שהקיבוץ נמצא באזור שטוח, רוב התנועה מתנהלת כמו פעם, על אופניים. אני מעריך שיש כאן כ-1,000 זוגות [אופניים] לחברים ולילדים".

...כיצד נראה המפגש עם כהן מהצד שלו? "הוא הגיע יום אחד לסדנה ושאל אם הוא יכול לעזור לי בתיקון אופניים כי הוא משתעמם. שאלתי אותו אם הוא יודע לתקן, והוא ענה בביטחון מלא: 'אני אדע'. הוא צפה בי, לימדתי אותו, ומאחר שיש לו חוש טכני והרבה רצון לתרום לחברה, הוא למד הכול במהירות ולאחרונה אפילו קיבל את המושכות על הסדנה ואני הורדתי הילוך. זכיתי להכיר איש מופלא. הוא עושה הכול בהתנדבות מלאה, מכל הלב, ודברים מסוימים הוא אפילו מממן מכיסו". כהן מוסיף: "למדתי מצביקה לטפל

בכל הבעיות, והיום אני מרגיש מקצוען בתחום. אני מוצף בפניות של חברים לתיקון אופניים. אני עושה הכול בהתנדבות מלאה ומשקיע כדי שהאופניים יחזרו ממני לא רק מתוקנים, אלא במצב טוב יותר משהגיעו אליי. אני הכי מאושר אחרי שתיקנתי אופניים לילד או למבוגר. האופניים כאן זה הרגליים של החברים".

חיים כהן (מימין) וצביקה זיסוביץ'.
(צילום: אביהו שפירא)

6. ישראלים ילידי קרפטורוס: חיים זכאי (וייס) (מונקץ')

בפברואר 2024 מצאתי כתבה באתר הפייסבוק של מחתרת תנועות הנוער הציוניות בבודפשט. **אביטל זינגר** [לבית זכאי], חברתנו, ילידת קיבוץ העוגן, העלתה לאתר את הסיפור של אחותה הבכורה, **שלומית זכאי-רובינוב**, ילידת 1943, אותו כתבה לארכיון העוגן ב-27.04.2020. זהו סיפור, השופך מעט אור על תוכנית "הבריחה". מעט על התוכנית מוויקיפדיה: "תנועת הבריחה הייתה התארגנות ציונית, שהייתה אחראית להגירה הבלתי-חוקית של כ-300,000 ויותר ניצולי השואה בדרכם לארץ ישראל בשלהי מלה"ע ה-2 ולאחריה, בין השנים 1944-1949. המעפילים נדדו משטחי ברה"מ ומזרח אירופה מערבה - למרכז אירופה ולדרומה, אל ארצות הים התיכון, שם חיכו אוניות המעפילים במגמה להגיע לארץ ישראל. הבריחה החלה באופן ספונטני על ידי שורדי

השואה עצמם, ולאחר מכן הצטרפו אל המפעל גופים נוספים: המוסד לעלייה ב', ההגנה, מתנדבי היישוב לצבא הבריטי, הג'וינט, פלוגות הסעד של הסוכנות היהודית ועוד. הבריחה הפכה לאחד הגורמים החשובים במאבק להקמתה של מדינת ישראל. מקורה ולידתה של תנועת הבריחה היא בפועלם של חברים בתנועות הנוער החלוציות והציוניות בחתירתם לעלות לארץ ישראל. מפעל זה הוא ייחודי לשארית הפליטה ששרדה" [ראו בהמשך]. להלן סיפורה של שלומית זכאי-רובינוב, מנקודת מבטה כילדה:

"**סיפורו של דרכון מס' 167364 על שם אתל אייזנברג**. הדרכון הוצא ב-15.10.1943 ע"י הנציב העליון של הוד מלכותו לפלשתינה (א"י - ארץ ישראל), עבור אתל אייזנברג, שהייתה אמורה לעבור קורס צניחה יחד עם חביבה רייק, במטרה להכשיר יחידה יהודית שתפעל באירופה הכבושה. בסופו של דבר הצטרפותה לקורס נדחתה בגלל בעיה רפואית. אבא שלי, **חיים-אריה וייס**, הידוע לכל כ**מונצ'ל**, הגיע יחד עם אימא שלי בינואר 1940 בעליה בלתי-לגלית על אוניית המעפילים "הילדה", שנתפשה ע"י הבריטים ושהו כחצי שנה במחנה המעפילים בעתלית. שני הוריי היו חברי קיבוץ צ'כוסלובקיה ד' - שבארץ אימץ את השם 'העוגן'. ב-1946 נשלח מונצ'ל ע"י המוסדות הלאומיים לשליחות הצלה בגרמניה וארצות אחרות באירופה. **הארגון נודע בשם 'הבריחה'**. מכיוון שהיה מעפיל ללא תעודות - נשלח עם ניירות מזויפים. ב-1947 הועבר לפעילות מטעם תנועת השומר-הצעיר בבודפשט כדי לעזור בהברחת יהודים מהונגריה וקרפטורוס לארץ. כיליד קרפטורוס הכיר את האזור ואת השפות המדוברות. הרוסים, ששלטו באותה תקופה בהונגריה, החלו להדק את הפיקוח על הנעשה בתחומם וגבר צעיר ובודד העלה חשד לפעילות לא חוקית, ולכן בארץ הוחלט לצרף אל השליחים את בני-משפחותיהם, במטרה להסוות פעילות זו. וכך בגיל ארבע וחצי גויסתי לשרות העם מבלי שאיש שאל אותי. לאימא שלי, כמעפילה, לא היה פספורט פלסטינאי, ולכן גויס הדרכון של **אסתר פוקס (אתל אייזנברגר)**, חברת קיבוץ 'העוגן', שהייתה ילידת קרפטורוס [מסיילש], ודמתה במידותיה לאימי. בקיבוץ 'העוגן' התרכז חלק גדול משורדי המחתרת החלוצית הסלובקית, שבשנות המלחמה האחרונות פעלה בעיקר מהונגריה. ביניהם נמצא דן צימרמן, שעסק בזמן המלחמה בזיוף תעודות ומסמכים. ... דן גויס ל"התאמת" הדרכון של אסתר לתפקידו החדש: החלפת תמונה והוספת ילדה. אבל מה לעשות שהילדה, כלומר 'אני', נולדה במאי 1943 והדרכון הוצא באוקטובר 1943? תאריך הלידה הוסב ל-1944. למזלם, הגברת הקטנה, כלומר 'אני', הייתה קטנה ולכן לא צפו לבעיות, פרט לבעיה שלילדה הייתה מודעות לאומית וחברתית מפותחת והיא הודיעה לכל מי שרצה לשמוע ולכל מי שלא רצה לשמוע, כי היא לא אייזנברג אלא וייס. ועכשיו שימו את עצמכם במקום אימא שלי.

יצאנו מהארץ ב-07.12.47, בטיסה של חיילים בריטים, שסיימו את שירותם בארץ. יעד סופי רומא. בדרך ל'לוד' (היום נתב"ג) מחיתי על תלישתי מבית-הילדים והודעתי לכל הנוסעים - ציטוט מפי אימא שלי, 'הם בורחים מהארץ כי יש פה מלחמה'. זאת הייתה טראומה לכל החיים לאימי, וכנראה, שלא האחרונה במסע הזה... האווירון נחת בחניית-ביניים ביוון והילדה עם התודעה הלאומית המפותחת, הודיעה שהיא לא יורדת,

כי ידוע לכל שהיוונים הם רעים! כך למדו בחנוכה בבית-הילדים. הבעיה נפתרה כשאחד הטייסים העמיס אותי על הכתפיים שלו וכך ירדנו. המטוס הוריד אותנו ברומא ומשם הגענו, כנראה, דרך צ'כוסלובקיה - להונגריה (בין שלל החותמות בדרכון יש חותמת מפראג מה-16.12.47). המעבר בוצע ברכבת בלילה. במעבר הגבול אני זוכרת את עצמי יושבת על מדרגות ה'בודקה', הכול חשוך, פרט לפנס בודד אחד. אני משערת שמי שהיה צריך, קיבל את מה שהיה צריך לקבל ואף אחד לא שאל אותי אם אני אייזנברג או וייס. לא זכורה לי הפגישה עם אבי, אותו בקושי זכרתי.

בבודפשט הוריי התערו בחיי תנועת השומר-הצעיר, בתי-יתומים, מחנות קיץ וכמובן - הכשרת קבוצות לעליה לארץ. במאמר מוסגר: הדרכון מגלה עוד 4 כניסות של אימא שלי לפראג. בצ'כוסלובקיה היה משרד ארצישראלי, שאותו ניהל רפי בן-שלום, גם הוא מחברי המחתרת הסלובקית וחבר קיבוץ 'העוגן'. למיטב ידיעותיי הן היו לצורך הלגליזציה של כניסתה להונגריה.

משמאל: רחל, האימא, עם שלומית, בבודפשט [מהכתבה בפייסבוק].
שולמית בבודפשט

באחת מהן ישבה תקופה מסוימת בכלא ואני טופלתי על יד ההורים של מרתה באומר, חברת קיבוץ 'העוגן', שהתגוררו בבודפשט (סבתא וסבא גוטמן).

כילדה לא הבנתי באיזה מצב נמצאים הוריי. פעם אחת הסתתרתי בבית

מאחורי מעילים וכנראה שנרדמתי. ההורים פנו לשליחים נוספים בסביבה, שיצאו לחפש את הילדה; ואבא שלי כבר היה בדרכו למשטרה, דבר מאוד מסוכן עבורו, מכיוון שהיה על הכוונת של הרוסים, ששלחו את אחיו, שהיה קומוניסט בקרפטורוס, כדי לזהות אותו. דודי עשה פעולות הסחה ולא הסגיר אותו. נחרטה בזיכרוני ההתרגשות עם הגעתו אלינו, בחשאי, באישון לילה, כדי להזהיר את ההורים שהם על הכוונת. פגישה ראשונה בין האחים שלא נפגשו מערב מלה"ע השנייה. בסופו של דבר נמאס לרוסים מאבא שלי והוא נקרא אחר כבוד למשטרה, שם זכינו לתואר הנכבד של PERSONA NON GRATA, בצרוף צו גירוש מהונגריה תוך 24 שעות. יש לשער שגם פה עבר כסף כדי שלא נישלח לסיביר. יצאנו במהירות לפראג, שם כבר הייתה נציגות רשמית למדינת ישראל, ועברנו לאוסטריה, משם לשווייץ, משם לפריס - ומשם לנמל במרסיי. לא כל החותמות בדרכון ברורות ויש גם כמה סתירות, אבל בגדול - זה המסלול. לפני העלייה לאוניה קנו לי שפן עם קפיץ, שנזרק לים בגלל העקשנות שלי למצוץ אצבע. טראומת השפן מלווה אותי עד היום. הגענו לחיפה עם האוניה "נגבה" ב-23.12.1948. הדרכון מילא את משימתו. אני חזרתי לאנונימיות של בית הילדים. למען האמת אני לא זוכרת כלום מההגעה לארץ ולקיבוץ. מסקנה - שפן על קפיץ הרבה יותר משמעותי. לסיכום: רציתי לציין שהיו עוד ילדים ומשפחות שנשלחו מהארץ כמונו להוות כיסוי לפעילות לאומית."

מידע רב קיבלתי מאביטל זינגר, בתו של חיים, כולל ספר המתעד את ההורים - ועל כך בתמצית מתוך הספר המשפחתי. האבא, חיים אריה, קיבל את השם לאיוש (אריה) בלידתו, במאי 1919 במונקץ'. בילדותו היה ילד חולני מאוד ואז נוסף לו השם "חיים" כסגולה לאריכות ימים, כמקובל אצל היהודים. [למרבה הצער, חיים נפטר בפתאומיות ביולי 1967, בהיותו בן 48 בלבד...]. בזמן השלטון הצ'כי שונה שמו ללודוויג. הכינוי "מונצ'ל" ניתן לו כי היה ילד מאוד רציני ואחראי וזהו שיבוש של קליינע מענץ' (איש קטן).

הוריו היו שמואל-צבי (דר רוייטר שמיל הרש, שהיה ג'ינג'י) ופאני, לבית שטרן, שגרו ברחוב קושוט לאיוש 14 (היום דוכונוביץ). האבא היה מנהל חשבונות וסוחר טקסטיל. למרות שנולד במשפחת חסידים [ספינקא] הוא לא התנגד לפעילות הציונית ושלח את בניו ללמוד במסגרת בתי הספר העבריים. מונצ'ל גדל עם עוד 5 אחים ואחיות, למרות שאימו ילדה עוד ילדים רבים, שמתו בלידתם, או סמוך לכך.

האח הבכור היה זולי (יששכר), שרד את השואה, לאחר שאיבד אישה ובן; נישא בשנית ועלה ארצה ב-1974. האחיות מלווינה, שהייתה נשואה, נספתה בשואה. אחות נוספת שאין עליה פרטים. יושקו – היה חייל במלה"ע ה-2 ונהרג; בנו נספה בשואה. שלמה - נפטר ממחלה בגיל 20. קברו הועתק מבית הקברות במונקץ' לבית הקברות בכפר קורופאץ [Koropets, מזרחית למונקץ']. על שמו נקראת בתו הבכורה של מונצ'ל – שלומית. הוריו של מונצ'ל ניספו בשואה.

מונצ'ל למד ב"חדר" מגיל 5. בשנת 1937 סיים את לימודיו בגימנסיה העברית – בהצטיינות. שנה אחר כך הוא היה שליח תנועת "החלוץ" ביוגוסלביה – ובשנת 1930 – בשליחות התנועה בצ'כיה. כשעלה ארצה בסוף 1939, כמעפיל, הוא נכלא על ידי הבריטים ושוחרר רק בקיץ 1940.

בשנים 1942-43 הוא היה חבר מועצת הפועלים בכפר סבא. הוא היה פעיל מאוד בפיתוח קיבוץ העוגן, בו התגוררה המשפחה – ועל כך בהמשך בהספדים שנישאו לזיכרו עם פטירתו הפתאומית.

כמה מילים גם על רחל, שהייתה העזר כנגדו בשנים קשות אלה: רחל נולדה בנובמבר 1916 כרוזה פרקש בכפר דנילובו (Danylovo), מחוז חוסט. אימא שלה נפטרה בלידה והותירה 4 יתומים. האבא נישא בשנית ובגיל 6 עברה רוזה לחוסט, שם נולדו עוד 6 ילדים ושם חיה. מכל העשרה שרדו רחל ועוד אחות ושני אחים.

הרחבה על פעילותו של מונצ'ל בארגון "הבריחה":

באמצעות ארגון זה הגיעו רבים מניצולי השואה, ילידי קרפטורוס, ארצה. בספטמבר ובאוקטובר 1945 הגיעו ראשוני השליחים כשמטרתם היא להעלות כמה שיותר יהודים ארצה. האפשרות לעלייה לגלית הייתה מוגבלת ורוב העלייה, לפיכך, הייתה לא חוקית. תנועות הנוער שלחו את שליחיהן. בשנת 1946 היו באירופה כ-500 שליחים, כשחלקם תחת מסווה. כזה היה גם מונצ'ל, שהגיע בזהות בדוייה על שם גרוס וויטק [ראו המסמך]. מכיוון שהיו לא לגליים – תנאי עבודתם וחייהם היו קשים יותר. המסר שהועבר מהנהגת התנועה (השומר הצעיר) היה: לכוון את העולים לארץ ישראל על ידי חינוך ציוני, שהגשמתו היא עלייה והתיישבות בקיבוץ. השליחים, שהיו צעירים וחסרי ניסיון פדגוגי, נאלצו להתמודד עם בעיות מורכבות ובהיקף רחב מאוד.

באוקטובר 1946 הגיע מונצ'ל באוניה לגנואה, בה חווה את ההרס שנגרם מהפצצות בנות הברית. מגנואה הגיע למילנו. הוא שהה מספר שבועות באיטליה עד שסודרו מסמכיו והוא קיבל ויזת מעבר לאזור הצבאי האמריקאי. ב-19.11.1946 הוא יצא לג'נבה – ומשם לפראג. בסופו של דבר הוא הוצב במינכן, ומשם פעל ליצירת קבוצות עלייה. בכל התקופה הוא כתב מכתבים הבייתה לרחל, אשתו.. כשהגעו גברו הוחלט שהוא יעבור לבודפשט, שם הצטרפו אליו רחל ושלומית הקטנה [סוף 1947, לאחר כשנת היעדרות ממשפחתו...], כיוון שלגרמניה אי אפשר היה להביא משפחות. בבודפשט ארגן מונצ'ל קבוצות שעלו לקיבוצים יחיעם, געתון, עין דור, גבעת עוז, כפר החורש ועוד. בתחילת 1949 חזרה המשפחה ארצה – לקיבוץ העוגן, ומאז מילא מונצ'ל תפקידים רבים ובכירים בפיתוח הקיבוץ.

מתוך ההספדים שנישאו בלוויה וביום השלושים מהחוברת שהוצאה לזיכרו: "וכך עובר מונצ'ל ממפעל למפעל, מקים מפעלים אזוריים מהמסד עד לטפחות. כי סודו היה בצירוף שורה לשורה... והתוצאה מאירת

זכר נעדרים

חיים (מונצ'ל) זכאי (שבעה לחייו)

כ־40 שנה צעדנו יחדיו. והנה בסתלק — והוא רק בן 48. 12 שעות בטרם הפסיק לבו לפעום, עוד היה שקוע כולו בתוכניות לעי תיד הקרוב והרחוק, בתחום המשק והמפעל.

מונצ'ל — כפי שקראנו לו — נולד במונקץ שבקארפאטורוס, לי משפחה יהודית עניפה; צאצא למשפחת רבנים; חינוכו קיבל בי גימנסיה העברית — ומנעוריו היה חניך השומר-הצעיר. ביתם — בית חם היה, ויהדותם — עמוקת שורר שים, ונתפרסמו לא רק בקנאותם אלא אף במחנה הציוני שהניף את נס המרד של הציונות החלוצית. שנות ה־30 וה־40 של המאה של־נו לא פינקו את דורנו, ומונצ'ל (אשר תמיד היה צנום וחלוש גוף) התחיל משרך צעדיו של נער יומדי — בעולם הפרוע של הימים ההם: עליית היטלר לשלטון, מלחמת האז־רחים בספרד, ימי מינכן, שבטרם מלחמת העולם השנייה.

מונצ'ל נמצא בכל הימים האלה בין ההכרעים המדריכים בתנועה יה־מנסים לפרוץ דרך לארץ־ישראל — מצטייה הכבושה כבר עליידי הנא־

27.7.67 על המשמר עמ' 2

צים. ובדרך־לא־דרך של עלייה ב־שם מצטרפת רחל רעייתו אליו — מגיעים למחנה המעפילים שבעת־לית.

ומאו מתחילה להשתחרר המסורת הארוכה והאפורה של בניין קיבוץ במושבה (בכפר־סבא). בניין המש־פחה ובניין קיבוץ — עם עלייתו לקרקע; בשליחות התנועה בחי־לאחר המלחמה, בהונגריה; בשלי־הות במחנות התנועה בגרמניה, עם המעפילים מקרב „ציאת אירופה“ עם שובם הביתה מהשליחות. נתחם התחום לפעילותו המשקית המעמיקה.

ימי מלחמת „ששת הימים“ על־בצחונותיה וקורבנותיה, גדולים היו ונחרתו עמוק עמוק בליבו, וגאו מעבר ליכולתו להכיל את כל אלה. יכולת רבה נהגלמה בקרבו. ידע רב נצטרף במוחו. נסיון רב פע־לים נצטבר — וכל אלה לא יעמדו לרשותנו יותר. עם הסתלקותו שחה קומתנו. וגדול הכאב והצער — ואין נחמה בפנינו.

שלום לעפרך, מונצ'ל היקר, ותחי נשמתך צרורה בצרור חיינו. משה (קיבוץ העוגן)

עיניים לנגד עיניך — ממש מלאכת מחשבת. עוד מימי היותו תלמיד בביה"ס וחניך ומדריך בקן התנועתי, היו תכונות אלה מסימני ההיכר שלו: תפיסה מהירה וחריפות מוח, חריצות אין גבול וביצוע מושלם, תוך דבקות קנאית למטרה. קנאות זו שירש מאילן היוחסין דבית רבנו, ממנו האבא ינק, ליוותה אותו בכל שנות חייו... גדל וחונך וספג תורה בכל רמ"ח אבריו, הפך לילות לימים ללימוד ולעיון. גדול היה הצימאון ללמוד ולא ידע רוויה... מדף הספרים שבביתו... עולם ומלואו: עולם הכלכלה והמשק, עולם החקלאות והתעשייה, עולם הארגון והמינהל, לא נעדר אף מקום הספרות היפה והאומנות, המדע, השירה וההיסטוריה של עמנו בכל הדורות... יניקה שורשית כזו מנבכי העבר של עם ישראל, ביטוי ושפה עשירה כזו — אין הם אלא עדות נאמנה כי כל אלה היו את הישות הפנימית של בן נאמן לעמו, במולדתו החדשה בישראל, שעל תקומתה

נתן יום יום את חייו.

מספיד אחר: "ידענו את מורשת הדורות, שמונצ'ל נשא בקרבו... ספוג תרבות יהודית, סוציאליסטית, אוהב מסורת ונאמן לערכי יסוד של הקיבוץ... התפעלנו מכושר הניתוח שלו... התפעלנו מחריפות מוחו, מכושר קליטתו, ראינו את ספרייתו, עבודותיו, חפציו, הכל ערוך ומסודר בסדר מופתי, בשיטה קלה לפענוח... מונצ'ל — רע וידיד היה לכולנו. ידע לגלות יחס חם, מלא הבנה אל בעיות הפרט, אך גם לבקר ביקורת חריפה את מעשיו או מחדליו של בעל תפקיד... יכולנו לחלוק על דעותיו, אבל נזקקנו לעצותיו, ידיעותיו וניסיונו."

חיים זכאי

העוגן, שבת. — חיים זכאי, מייסדי קיבוץ העוגן. נפטר את־מול בצהריים. בבית חולים מאיר, מהתקפת לב.

חיים זכאי היה מעמודי התווך של הקיבוץ, פעיל בכל השטחים של חיי הקיבוץ והתנועה במפע־לים המשקיים של הקב"א והאיזור. היה בן 48. השאיר אחריו אשה ו־3 בנות.

על המשמר, 27.7.1967, 23 יולי 1967

זיכרון שהועלה על ידי אוריאל, שעלה עימו ארצה באונייה "הילדה": "לא אשכח את הרצאותיו של מונצ'ל על נושא ספרותי, שנשא באידיש. זכורני את ערב שבת הזה על סיפון האונייה. מסביב יושבים מאות עולים, מכל חלקי אירופה, ומקשיבים בדריכות, שאין למעלה ממנה, להרצאתו של סטודנט רזה, ממושקף, הבא אלינו מן המרכז היהודי שבמדינה הצ'כוסלובקית. באותן ההרצאות ובאותן השיחות רכש מונצ'ל לעצמו

עמדה של איש, אשר דרכו הציונית אינה מתמול שלשום, אלא באה מן המרכז היהודי ועולה למדינה שבדרך. מונצ'ל נעשה אוטוריטה לכל שאלותינו בקשר לארץ וכל הקשור בתנועה הציונית בכלל... כל חייו היה תלמיד, מורה ועובד, שהספר צמוד לו."

חיים כרועה צאן בקיבוץ העוגן

בסוף מאי 1965 יצא חיים להשתלמות בשיווק באוניברסיטת הרווארד. הקורס היה מיועד למנהלים בתעשייה בארצות מתפתחות. דרך משרד החוץ הוא השיג את המלגה, שאיפשרה את לימודיו. במסגרת הלימודים הם ביקרו במפעלי תעשייה על כך העיד חיים שלימודים אלה העשירו מאוד את ידיעותיו המקצועיות. חיים בארה"ב

רחל ומונצ'ל

מונצ'ל ורחל עם הבנות (מימין) אביטל, שלומית ועופרה

התמונות מספר המשפחה, שהעבירה אביטל זינגר, בתו, המתגוררת ברקפת שבצפון

ומשפט על הבחירה בשם המשפחה זכאי:

"אבא רצה להחליף לליבני, אבל היה כבר חבר בשם משפחה ליבני [בקיבוץ]. אז חשב שלבן זה זך ומכאן הזכאי".

אין ספק שלארגון "הבריחה", בה היה מונצ'ל פעיל, הייתה תרומה חשובה מעין כמותה לשיקומם של שורדי השואה ולתקומתה של מדינת ישראל! שמו רשום בספר ההיסטוריה שלנו!

מונצל (עומד) בקן השומר הצעיר בבודפשט עם המשורר אברהם שלונסקי (בחולצה כהה)

מונצל' (מימין) בכינוס המפלגה בגרמניה, 1947

רחל ומונצל באגם בלטון, הונגריה, 1948

7. משלנו: ליברמן ירון – מלונאי בכיר (ראחוב ולה)

גילוי נאות: את ירון אני מכירה מיום לידתו – הוריו הם חברי ילדות של בעלי. הפעם רציתי לספר על בן הדור השלישי, העוסק בתחום, בו חלים שינויים רבים בשנים האחרונות, והוא נתון לפגעי הזמן: מחלות ומלחמות.

ירון הוא מלונאי בכיר ומוערך ברמה בינלאומית, המציין בימים אלה עשר שנים להקמת מלון הבוטיק היוקרתי הראשון בתל אביב, מלון "נורמן". זהו עיתוי ראוי לספר את סיפורו.

תמצית כתבה מ"מעריב עסקים" מה-2.10.2015, ג'ון בן זקן: "גאווה ישראלית: מלון תל אביבי זכה בקטגוריית מלון הבוטיק הטוב בעולם: ארגון תיירות אמריקאי הכריז על המלון כזוכה וירון ליברמן, [הוא] מנכ"ל המלון." לא רבים כולל כותב שורות

אלו, שמעו על מלון "נורמן" בתל אביב, אך בעתיד רבים עוד ישמעו עליו. מלון בוטיק זה, הממוקם בשני מבנים משנות העשרים בעיר הלבנה של תל אביב, זכה בתואר "מלון הבוטיק הטוב ביותר בעולם בשנת 2015" [שנה בלבד לאחר הקמתו]. התואר ניתן על ידי יריד ארגון תיירות אמריקאי חשוב בשם JET SETTER,

שמדי שנה מפרסם דירוג של מלונות בעולם לפי קטגוריות, כאשר המלון זכה בקטגוריית מלון בוטיק. בכתבה באתר [International Air Service] ias מה-27.2.2024, שכתב מוטי ורסט, נכתב: "... הסקרנות להבין וללמוד עוד על מלון, שכל הזמן עולה לכותרות גברה. הוא זוכה במלון הבוטיק הטוב מטעם World Travel Awards™ 2023, המלון האקלקטי והקלאסי ביותר בישראל 2023 מטעם מגזין LUXlife היוקרתי, דרוג שני בצמרת מלונות היוקרה בישראל לשנת 2023 מטעם Readers' Choice Awards 2023' of Condé Nast Traveler readers rating והמלון הטוב בישראל מטעם מגזין התיירות הבריטי היוקרתי Travel + Leisure לשנת 2022. אלו רק התארים המרשימים האחרונים. הרשימה אינסופית. כל אלה נזקפים לזכות מלון הנורמן

בתל אביב. ... הנורמן יציין בקרוב עשור מאז נפתח ב-2014 וזה בהחלט הזמן המתאים ללמוד יותר מהאדם שאחראי באופן ישיר על הישגי האירוח המפוארים הללו. המוח מאחורי הפרסים האינסופיים.

בקיץ 2012, מצא את עצמו ירון ליברמן, אז מנהל מזון ומשקאות בשרתון תל אביב, יושב על הספסל בכיכר המלך אלברט. מולו בניינים בסגנון ישן ואקלקטי בתנופת שיפוצים. הוא שאף לקרירה במלונאות במלונות המותגים הגלובליים לאחר שעבד כבר בצעירותו בוולדורף אסטוריה ניו יורק. ליברמן פגש בנציגו של הזום, יונתן לוריא, שרכש את שני הבניינים הישנים ברחוב נחמני 23 ו-25. לוריא תכנן להקים שם מלון, שיישא את שמו של אביו המנוח נורמן. ... על הספסל התבשר זה עתה ליברמן כי הוא זה שזכה במכרז להיות המנכ"ל.

12 שנים מאוחר יותר, בעודו יושב עימי על אותו ספסל, לבקשתי, הבחנתי בהתרגשותו, עם דמעה סמויה בעיניו. מאז קבלת הבשורה לא ישב שם. 'נעניתי להצעה כי הרגשתי שקיבלתי את ההזדמנות ללכת בעקבות האני מאמין האמיתי שלי – אירוח בסגנון הישן והטוב, 'אולד סקול', אמר ליברמן. 'כבר בתחילת הדרך כתבתי אמנה המגדירה את המלון שלנו שהפכה לדי.אן.איי של הנורמן'."

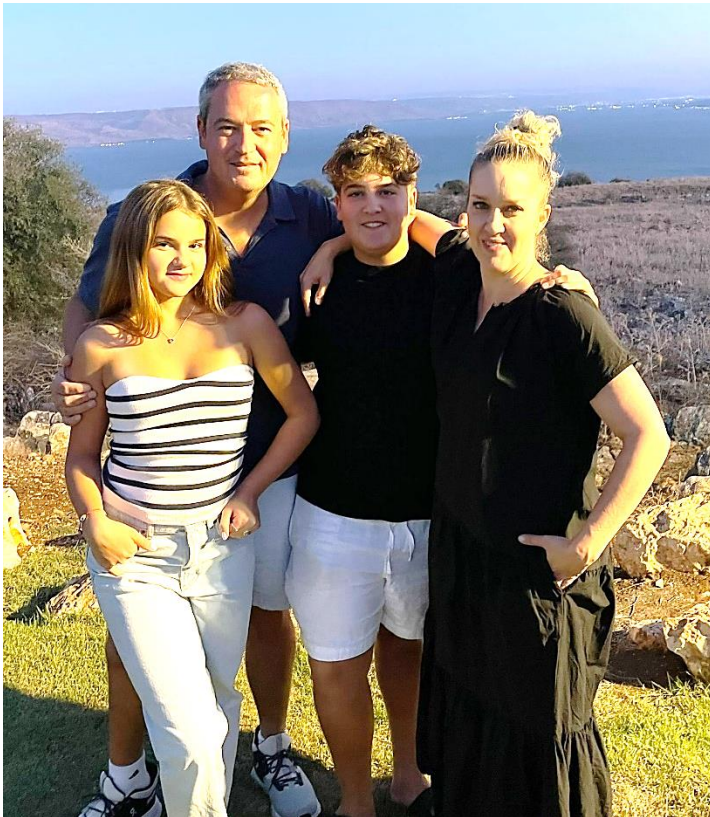
כתובת מקוצרת לכתבה זו : <https://www.ias.co.il?p=153252>

בספטמבר 2023 אירח ירון במלון שפים מצמרת העשייה הקולינארית בישראל, למפגש חד פעמי ויוצא דופן עם השפים ממסעדת "דיספרוטר" המוערכת מברצלונה, המדורגת במקום השני בעולם, ובעלת שני כוכבי מישלן. אנשים רבים יידועי שם פוקדים את המלון המיוחד.

לאחרונה השתתף ירון בתוכנית "בואו לאכול איתי" – עונה 8, בה הגיע למקום השני - לאחר שבישל בישול אירופאי מוקפד.

ונחזור אל שורשיו של ירון: הוא בנם הבכור של מרתה (ילידת ראחוב, לבית בש) ושל בוריס/אברומי (יליד לֶה [Leh], שגדל בהמשך גם הוא בראחוב). ההורים עלו ארצה בנפרד בשנים 1972-1973, נישאו בארץ והתיישבו בקריית גת. למרתה חנות להלבשת נשים בקריית גת – ואברומי הוא מורה הנהיגה הראשון בעיר. כל ילדותו ונעוריו של ירון עברו בקריית גת. את לימודי המלונאות למד ועבד במשך 12 שנים בארה"ב.

אחותו של ירון היא שלי ואשתו היא זהבית, אדריכלית מעצבת פנים. הם מתגוררים בגבעתיים ולהם בן ובת, גיא ורומי.

**מאחלים לך, ירון, המשך הצלחה
והגשמת החלומות**

כתבה: רותי פיקסלר.

לתגובות: 050-5643299 ruthfixler@walla.co.il

סייעה בתרגום לאנגלית: גיטה ברקוביץ